

Instrument verder uitgewerkt

Een portfoliovoorbeeld voor LO1 (2)

Vorige keer schetsten we onze bedoelingen met het SLO portfoliovoorbeeld LO1: hulp bij zelfreflectie en toekomstoriëntatie. Ook gaven we al enkele voorbeelden. Deze keer geven we nog meer voorbeelden en zeggen we iets over het werken met het portfolio LO1.

Portfolio: papier is geduldig

Eén belangrijk onderwerp dat we willen benadrukken is dat het ons te doen is om de reflectieactiviteiten van de leerlingen en om hun toekomstoriëntatie. De instrumenten die we in onze publicatie aanreiken zijn niet meer (maar ook niet minder) dan hulpmiddelen om een doel te bereiken. Wij zijn er van overtuigd dat als leerlingen de hier opgenomen instrumenten serieus doorwerken de bedoelde reflectie zal plaatsvinden. Maar er is meer. Tijdens de lessen zijn er allerlei mogelijkheden om reflectie te stimuleren, waarvan wij hopen dat docenten er rijkelijk gebruik van zullen maken. Wij geven hier een aantal mogelijkheden die naar eigen inzicht te variëren zijn.

Terloopse vragen aan individuele leerlingen of groepjes naar hun beleving van activiteiten:

- Vind je dit spel leuk? Het gaat je wel goed af, toch?
- Spannend, hè, als je zo hard gaat?
- Vind je het ook leuk als je niet gewonnen hebt?

Korte nabespreking voor groepen leerlingen aan het eind van een les

- Bespreek even kort welke verbeterpunten ieder van jullie nu nog heeft zodat je weet waar je volgende week verder aan gaat werken.
- Neem even twee minuten de tijd, dan hoor ik van elke groep één ding dat goed ging en één ding dat de volgende keer anders moet.

Een evaluatiegesprek aan het eind van een lessenserie

- Denk eerst even na: wie van je klas zou je adviseren om iets te gaan doen bij een softbalclub, als speler of als scheidsrechter en waarom? Eerst zelf even nadenken, daarna mag je overleggen met je beide burens: samen draag je iemand voor.

Sommige van deze vragen mogen wat triviaal lijken, in de lespraktijk willen we ze soms maar al te graag overslaan omdat we nog last hebben van een oud adagium: 'Bij de gymles kom je om wat te doen, het zijn geen praatlessen'. Dat mag zo zijn (en dat vinden wij ook wel), maar als je niet naar aanleiding van het doen af en toe kort maar krachtig reflecteert, laat je essentiële vragen buiten bereik.

Opzet van deze publicatie

Het voorstel is zo opgezet dat rond elke lessenserie reflectieactiviteiten gedaan kunnen worden. Dat werkt zo:

Eerst vindt u een overzicht vertaald in een *verzamelijst met het programma voor LO1* (zie het voorbeeld). Daarop staat aangegeven op welke items de beoordeling voor het PTA plaatsvindt. De leerling kan daar ook op zien welke keuzemogelijkheden hij in het programma heeft. Vervolgens worden de verschillende programmaonderdelen met bijhorende instrumenten kort toegelicht.

Daarna is er een overzicht van de *eisen aan het dossier*. Niet van alle reflectie- en evaluatieactiviteiten komt er een neerslag in het dossier. Sommige reflectieactiviteiten (zie boven) vinden tijdens de les plaats. Als de leerling daar aan meegedaan heeft - beoordeeld onder participatie - is het genoeg. In het dossier komen die stukken die van belang zijn om vast te houden voor de periodieke reflectieopdrachten. Meestal zijn dat de evaluaties van de verschillende lessenseries. De instrumenten voor het dossier zijn zo gemaakt dat leerlingen die daadwerkelijk kunnen invullen en in hun dossier kunnen stoppen.

Per half jaar tenslotte is er een *periode-evaluatieformulier* waarmee de leerling kan reflecteren op een hele periode en van daaruit conclusies kan trekken in verband met zijn toekomstoriëntatie. Meer dan één keer per half jaar vinden we niet haalbaar en ook niet zinvol. De laatste periode-evaluatie is het eigen sportadvies, de laatste afrondende opdracht voor 'bewegen & samenleving 2' in klas 5havo. De voorbeelden die we in dit artikel hebben toegevoegd zijn allemaal voorbeelden van reflectie-instrumenten. De dossierinstrumenten die daarbij horen hebben we uit ruimteoverwegingen hier weggelaten.

Praktische tips voor het werken met het portfolio

We geven enkele praktische tips over het werken met en het bewaren van het portfolio:

Omdat het portfolio van de leerling is en hij daar af en toe ook thuis in moet werken zou het de voorkeur hebben dat de leerling zijn eigen dossier en portfolio

Verzamellijst havo 4/5

Leerjaar	periode	Activiteiten	contacttijd ¹	zelfstudietijd ¹	aanwezigheid ²	participatie ³	herkansing participatie	portfolio	
								dossier	zelfevaluatie
4-havo	A	1 Spel (veld)	12						1.2
	B	2 Zelf beter leren volleyballen	10	1				2.1	2.2
		3 Turnen	6					3.1	3.2
		4 Atletiek (zaal)	6					4.1	4.2
		Periode-zelfevaluatie 1			1				Ev. 1
	C	5 Zelf beter leren basketballen	8	1				5.1	5.2
		6 Bewegen op muziek (1)	6					6.1	6.2
	D	7 Zelfverdediging	6					7.1	7.2
		8 SOK (1)	14	5				8.1	8.2
		9 Duursport	6					9.1	9.2
	E	10 Zelf beter leren softballen	8	1				10.1	10.2
		11 Bewegen op muziek (2)	6					11.1	11.2
		12 Atletiek (veld)	6					12.1	12.2
13 Assisteren sportdag		4						13.2	
		Periode-zelfevaluatie 2		1				Ev. 2	
5-havo	A	14 Spel (veld)	12						14.2
	B	15 Regelende rollen	16	3				15.1	15.2
		16 SOK (2)	12	6				16.1	16.2
		Eindevaluatie 3		1					Ev. 3
Afsluiting LO1			120 ⁵	20 ⁶				V / G / NNB 7	datum: paraaf docent:

¹ contacttijd in lesuren van 50 minuten

² zelfstudietijd in klokuren

³ aanwezigheid = aantal gemiste lessen zonder melding

⁴ alleen onvoldoende participaties worden gerapporteerd: bij onvoldoende participatie van één of meer activiteiten volgt geen periode-evaluatie

⁵ totaal contacttijd: 120 lesuren = 100 klokuren

⁶ totaal zelfstudietijd: 20 klokuren (totale studielast = 120 klokuren)

⁷ eindoordeel is voldoende (V), goed (G) of niet naar behoren (NNB), herkansing of aanvulling nodig.

zelf beheert. Dat vereist natuurlijk wel dat dat netjes gebeurt, het dossier compleet blijft, de leerling het ook meeneemt als dat gevraagd wordt, etc. Als dat niet kan dan zal het dossier op school bewaard moeten worden, zodanig dat het direct voor in de les te pakken is. Het portfoliovoorstel is door de school ook digitaal op maat te bewerken in een eigen portfoliodocument dat de leerling vervolgens digitaal verwerkt en op een bepaalde manier voor de school digitaal bewaart. Om de instrumenten goed te kunnen invullen is het soms handig om eerst een onderwijsleergesprek of een evaluatiegesprek met de leerlingen te doen en hen daarna hun eigen stukje dossier of portfolio te laten invullen. Maar het kan ook andersom: eerst voor jezelf invullen en daarna bespreken. In beide gevallen mag dat uiteraard niet te veel tijd kosten.

Het invullen van een papier aan het eind van een les kan aan het eind van een les als een dovende nachtkaaars worden ervaren. Daarom kun je soms beter halverwege een les zo'n opdracht laten doen om daarna

de les actief en als een feest af te sluiten. Tenslotte ligt daar ook een fundamentele behoefte van leerlingen.

Zelf bewerken van de portfoliodocumenten

U kunt het portfoliovoorbeeld op diverse plaatsen bekijken en downloaden:

- [www.slo.nl/voortgezet/onderwijs/tweede fase/gemeenschappelijk deel/lichamelijke opvoeding 1/link: Portfolio LO1](http://www.slo.nl/voortgezet/onderwijs/tweede_fase/gemeenschappelijk_deel/lichamelijke_opvoeding_1/link:Portfolio_LO1)
- www.kvlo.nl
- www.gymleraren.nl/downloads.

Er zijn twee documenten beschikbaar: het voorbeeld of 'moederdocument' en een leeg format. U kunt het portfoliovoorbeeld op maat maken door - door middel van digitaal knippen en plakken - die instrumenten die u er niet in wilt hebben te verwijderen uit het moederdocument of door die instrumenten die u wel wilt gebruiken uit het 'moederdocument' te kopiëren naar het lege format. (Lees verder op pagina 31)

Sportmodellen

1 Tot welke sportmodellen voel jij je aangetrokken? Noem bij ieder sportmodel één of meerdere leuke sporten. (Zie ook opdracht 'Mijn favoriete sporten').

3 Wat zijn jouw belangrijkste motieven bij dat sportmodel (Zie ook opdracht 'Mijn favoriete sporten').

2 Welk sportmodel spreekt jou het meest aan en waarom?

Periode-evaluatie eerste halve jaar havo-4 (Ev. 1)

Programma-aanbod, mijn sportvraag en keuze

1 Welke activiteit(en) sprak(en) jou het meeste aan en geef aan waarom?

2 Welke activiteit(en) sprak(en) jou het meeste aan en geef aan waarom?

3 Welke onderdelen zou jij in je vrije tijd vaker willen doen?

Waardering

4 Wat vind jij anders bij LO in de bovenbouw/tweede fase ten opzichte van LO in de onderbouw/basisvorming?

4 Ben je tevreden over je eigen inzet en waarom?

5 Ben je tevreden over de inzet van anderen en waarom?

6 In hoeverre ben je tevreden over je eigen bewegingsvaardigheid en waarom?

7 In welke onderdelen zou je beter willen worden en hoe zou je dat willen doen?

8 Geef jezelf een beoordeling (O-V-G) en geef aan waarom.

Periode beoordeling docent(e)
Toelichting

Datum:

Paraaf docent(e):

Met dat format behoudt u makkelijker de opmaak die nodig is om er voor te zorgen dat de leerlingen de instrumenten ook digitaal kunnen verwerken.

Als u problemen hebt om de bestanden in het juiste format te downloaden stuurt u een e-mail aan Marian Bijkerk (m.bijkerk@slo.nl) of u belt 053 484 0343. Als u het portfolio heeft gedownload of er mee wilt gaan werken, wilt u dan even een e-mail sturen naar b.brouwer@slo.nl? We willen namelijk graag weten wat uw mening over en uw gebruikservaringen met het portfolio zijn om het nog weer verder te kunnen ontwikkelen. Ook zijn we langs die weg beschikbaar als helpdesk mocht u vragen hebben.

Meer informatie over het portfolio LO1 en activiteiten van het project 'Bewegingsonderwijs en Sport in het VO' van de SLO krijgt u bij b.brouwer@slo.nl of tel.: 053 484 0343.

Literatuur

Brouwer, B., e.a., 'PTA als portfolio', in de *Lichamelijke Opvoeding* nr. 5 (pag. 201-205) en 6 (pag. 269-272), (2002)

Brouwer, B., e.a., Doorlopende leerlijnen en portfolio voor het vak lichamelijke opvoeding, uitgave SLO, (2003)

Duijvestijn, P., K. Faber en H. Stegeman (red.), *CHESS, de checklist effectieve sportstimulering. Het handboek*, uitgave Edu'Actief, (2001)

Houthoff, D., en G. van Mossel, *Zelf beter leren spelen*, uitgave Edu'Actief, (1998)

Houthoff, D., en G. van Mossel, *Bewegen en samenleving*, uitgave Edu'Actief, (1999)

Stegeman, H., *Belang van Bewegingsonderwijs*, uitgave Jan Luitingfonds, Zeist, (2000)

Correspondentie:

bbrouwer@flevonet.nl ■